

16551.

SINGULARIS MANIAE SINE DELIRIO,
QUAE DICTUR, CASUS, ADJUNCTIS DE
HAC DOCTRINA PERSCRUTATIONIBUS.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

UNIVERSITATE LITERARUM CAESAREA
DORPATENSIS

AD GRADUM

DOCTORIS MEDICINAE

RITE ADIPISCENDUM

LOCO CONSUETO PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

Alwil Falk.

DORPATI LIVONORUM.

TYPIS VIDUAE J. C. SCHÜNMANNI ET C. MATTHESEN.

MDCCCLV.

PATRI OPTIMO

Imprimatur

haec dissertatio, ea conditione, ut, simulac typis fuerit excusa,
numerus exemplorum lege praescriptus collegio tradatur ad libros
explorandos constituto.

Dorpati Livon. die 5. mens. Martii a. MDCCCLV.

N° 46.

Dr. Samson,
ord. med. h. t. Decanus.

FILIUS.

D. 29/10

Priusquam ad rem mihi propositam accedam, meum esse judico. lectorem benevolum orare, ut hanc commentationem indulgenter dijudicet. Facile aliquis nimiae arrogantiae esse crediderit, quod ego, qui artis medicae studia in litterarum universitate modo absolverim, ad talem materiam perinquerdam accingar, quam tum propterea, quod aliarum rerum perdiscendarum, ad vitam practicam longe graviorum, tanta multitudo adest, tum quia studiorum in universitate tempore omnis fere occasio deest doctrinae illius observatione objectiva cognoscendae, in universum a tironis in universitate artem colentis studiis procul abesse neminem fugiat. At eam ipsam ob causam, quod ob rerum condiciones modo commemoratas mihi quoque doctrina de animi morbis magis mi-

nusve incognita erat, quodque perpetua opera, ad discendas corporis humani rationes normales abnormesque collata desiderium in animo meo excitaverat, de hominis vitae psychicae quoque natura atque de anomaliis in ea obviis certiora percipiendi, eo adductus sum, ut, antequam vitam practicam inirem, eorum, quae hucusque de animi morbis et de psychologia forensi comperta essent, scientiam consequerer. Ut vero ex tempore, hisce studiis insumpto, duplex redundaret utilitas, materiam dissertationis inauguralis conscribendae ex hac maxime scientiae nostrae provincia repetere constitui. Haec sola, neque ulla alia causa me permovit, ut hujus commentationis exarandae consilium caperem.

Veruntamen, si quis non plus quam annum dimidium theoretico morborum animi et psychologiae forensis studio impenderit, quivis rei peritus facile concedet, ei non contingere posse, ut totam disciplinam jam penitus perspectam et pertractatam habeat, sed non ultra progredi licere, quam ut certa quaedam adipiscatur principia, secundum quae casus singuli

ad hanc artis provinciam pertinentes illustrandi, cum quibusque in concordiam redigendi sint, sicuti omnino quaeque de litteris scrutatio primum ex universalibus experientiae formis profecta ad principia quaedam generalia pervenit, indeque his instructa ad phaenomena oblata regreditur eaque jam certa ratione in disciplinae systema redigit.

Superest, ut praeceptorī honoratissimo, professori doctissimo *de Samson-Himmelstiern*, qui egregia cum benignitate et acta ad casum a me perquisitum pertinentia mecum communicaverit et potestatem mihi fecerit, hunc casum in medium proferendi, palam nunc gratias debitas persolvam.

Si quis reputaverit, quamquam leges et institutiones, quoad longissime historia temporum memoriam repetat, semper adfuerint, tamen nostro demum saeculo psychologiam forensem ita evolvi atque excoli coeptam esse, ut et legumlationi et juris administrationi gravissimi momenti esset, profecto non poterit, quin summa ejus rei miratione teneatur. Causam autem si quaesierit, haec quidem in manca ista atque parum prudenti ratione reponenda erit, qua usque ad saeculi proximi superioris exitum psychologia atque psychiatria tractari solebant. Etenim illis temporibus, quibus superstitionis caligo et opinionum pervulgatarum tenacitas hominum animos adeo obstrictos implicitosque tenebant, ut etiam sagacissimae de litteris ac doctrinis investigationes et inventa gravissima ad disciplinas naturales physicamque hominis vitam pertinentia, quamvis ope sensuum externorum, quae organa et saepissime adhibentur et in plerisque maxime exercitata esse solent, dijudicari atque examinari possent, tamen plurimis modis quam maxime absonis absurdisque in suspicionem vocarentur, ipsorumque auctores saepe acerrimis vexarentur insectationibus, quo modo, quaeso, quum multitudinis ingeniorum cultus tam imperfectus atque tam mancus esset, quaestio ulla suboriri poterat de animi

humani vita, de ejus proprietatibus atque anomaliis, nedum ulla sentiretur necessitas illas diligentius perquirendi atque explorandi. Nempe suspicio de vi diaboli et de praestigiis magicis multo facilius simpliciusque, quidquid in animi humani statibus obscurum erat, illustrare atque dilucidare videbatur; quo factum est, ut quaevis subtilior arcanorum, quae animi humani vita offert, pervestigatio rite suscepta prorsus inutilis et supervacanea esse crederetur.

At ex altera parte vanitas ista atque sui admiratio, qua saeculorum praeteritorum philosophi et scrutatores quasi lusus causa in definitionibus notionibusque metaphysicis versabantur, causae erat, cur ea, quae investigationibus eorum psychologicis comperta fuerant, omni ad vitam practicam auctoritate carerent. Namque, dum scrutatores illi id solum agendum censebant, ut quaestiones de animi natura, de ejus indole aut substantiali aut a materia pendente, de animi aut immortalitate aut interitu, de ejus cum organismo connexu sedeque in organismo explicarent et solverent, dum illi in animum non inducebant, ut lucem adhiberent incredibili cogitationum sensuumque et voluntatis humanae varietati, ut inquirerent in imaginandi facultatis lusus, in conscientiae monentis vocem, in libidinum ac perturbationum animi concertationem, in voluntatis vim atque imperium, denique, ut paucis absolvam, in vitae animi humani organismum et in aretissimum illum connexum, quo diversae ejus vires intime inter se continentur, dum longe ab eo aberant, ut, quae sic eruisent, omnium, qui his cogitationibus se darent, captui et intellectui aperirent, tamdiu et fieri non poterat, ut illorum perscrutationes ullam vim ad practicum scientiae usum exhiberent, sed potius hominum ingenium ab

omnibus salutaribus vitae practicae rationibus magis magisque avocari et abalienari necesse erat.

Quum autem psychologia, tum ista opinionum receptarum tenacitate, tum virorum doctorum nimia sui aestimatione, veluti firmis vinculis, obstricta, in vias perversas pravasque aberraret neque lucem afferre posset caligini, qua animi humani vita involuta tenetur, unde tandem psychiatria ex tenebris emergere ac lucem haurire poterat? quo fundamento innixa psychologia forensis rite evolvi atque efflorescere potuit?

Exigui igitur progressus erant, quos psychiatria ad nostrum usque saeculum fecit; qua de re afferre nunc liceat, quae vir celeberrimus, cujus in hisce studiis summa auctoritas est, protulit. *Marc* ¹⁾ enim talibus verbis utitur: „Die Störungen des Verstandes, welche man auch mit dem allgemeinen Ausdruck der Geisteskrankheiten oder des Wahnsinns zu bezeichnen pflegt, haben beständig die Aufmerksamkeit der Aerzte auf sich gezogen; aber die Untersuchungen, welche man über diesen wichtigen Gegenstand anstellte, haben lange Zeit, ausser der Unfruchtbarkeit der Ergebnisse, nichts Bemerkenswerthes geliefert.“ Idem infra in pag. eadem haec verba facit: „Berücksichtigen wir nur die Schriftsteller, welche bis gegen das Ende des verwichenen Jahrhunderts über die Geisteskrankheiten geschrieben haben, vergleichen wir nur die ältesten Schriften mit den neuesten, so werden wir erfahren, ob seit Hippocrates bis

1) *Marc*: Die Geisteskrankheiten in Beziehung zur Rechtspflege, deutsch bearbeitet von *Ideler*. Berlin 1843. Vol. I. pag. 157.

auf die angegebene Zeit das Studium dieses speciellen Gegenstandes, mit welchem sie sich beschäftigten, sehr wesentliche Fortschritte gemacht hat. Um nur die von diesen Schriftstellern aufgestellten Klassifikationen zu resumiren, so liessen sie nur da eine Geisteskrankheit gelten, wo eine mehr oder weniger vollständige Schwäche des Urtheils und Gedächtnisses, oder richtiger, wo ein mehr oder minder von unvernünftigen Handlungen oder von Wuth begleiteter Irrsinn stattfand.“

Quae quum ita essent, mens humana omnium primum probe cognosceret necesse erat, ut ex altera parte haud dubie certi sibi positi essent cognoscendi limites, ita ex altera animo fingi non posse, fore unquam, ut scrutationes humanae subsisterent atque cessarent, nec non, simulatque mens scrutatrix consisteret, eandem ejus conditionem esse atque torrentis rapidissimi, qui, in planitiem effusus, ut primum insisteret, brevi exaresceret atque in paludem mutaretur. Itaque mentem humanam necesse erat, quam irriti atque inanes sui per scholasticorum metaphysicismum et mysticismum insulsum errores fuissent, probe perspicere atque intelligere, priusquam res eo adduci posset, ut in psychologiae et psychiatriae provinciis disquisitiones ad practicum usum accommodatae secundum artis praecepta instituerentur. Denique, quum praeclarissimae illae de disciplinis naturalibus observationes atque inventiones factae essent, mens humana ad eorum, quae re ipsa essent, cognitionem reduceretur necesse erat. Veruntamen tum quoque scrutationibus maxime variis de rerum extra positarum sensibusque externis patentium natura instituendis meditationi practico scientiae usui intentae sensim mens assuesceret necesse

erat, antequam ad difficillimae rei disquisitionem, nempe ad vitae animi humani pervestigationem, accedere valeret, de qua quidem vita plane praeclara sunt verba a *Goethe* prolata: „ein Jeder lebts, nicht Vielen ist's bekannt.“

Itaque diversas scrutandi methodos prius in rebus, quae sensibus externis cognoscerentur, tentari et examinari necesse erat, quam sperari posset, fore, ut vera methodus, qua sensuum internorum indagatio fieret, inveniretur. Qua de causa eximius et singularis est fructus atque utilitas, quam ex laetioribus disciplinarum naturalium incrementis omnia cetera quoque generis humani studia perceperunt, quippe quibus mens humana ex vanarum notionum et imaginationum velut vastitate ad eorum, quae re ipsa sunt, cognitionem perducta fuerit. Ita evenit, ut nostra aetate etiam psychologia atque psychiatria ratione scientiae accommodata et practico usui apta a viris doctis tractari atque excoli coepta sit. Attamen, quemadmodum menti humanae in scrutando et tendendo ea imposita videtur lex, ut et hominibus singulis et toti generi humano omnes, qui in studio illo obvii sint, errores ipsismet subeundi et pererrandi sint, ut scilicet, summa cum opera laboreque ipsi eos experti, ab similibus jam erroribus tuti ulterius progredi possint, ita, quum experientiam meram, quam ex rerum naturalium indagatione collegerant, simpliciter ad ceteras scrutationum humanarum provincias adhibere ac referre coepissent, brevi tempore in novos deducti sunt errores.

Quorum hodie quoque tam crebra reperimus exempla; nam, quum in disquisitionibus psychologicis tam saepe crassam materialistarum doctrinam praedicari audiamus, quum omnia, quae extra pervestigationum empiricarum provinciam

posita sunt, pro futilibus conjecturis habita cum contemptu negligantur atque omittantur, quum materialistae, conclusionibus rite deductis, hominem quasi automatum existiment et pro machinamento ducant, quod, voluntate libera carens, solo fati arbitrio regatur, haec nostra aetas tali, qualem diximus, errore non omnino vacat. Attamen quaedam nostri temporis studia, experientiam cum principiis rationalibus in concordiam redigendi atque contrarias inter se cogitandi formas, quae realismus et idealismus dicuntur, alteram cum altera conjungendi, variis in rebus jam manifestata, quae non possumus quin pro digno contra errores istos certamine habeamus, silentio omittenda non sunt.

Quae modo dicta sunt, vera esse, quod disquisitiones ad psychiatriam pertinentes spectat, hujus loci non est, uberiorius fusiusque exponere; qua causa adductus satis habeo, quaedam paucis ac breviter significare.

Nostro saeculo ineunte in Francogallia, cujus incolae indole sua atque natura peculiari ad res practicas magis conversa omni tempore ab erroribus meditandi, quales in Germania tam crebro inveniuntur, magis minusve tuti praestabantur, opera clarissimi Francogallorum psychiatri *Pinel* post eumque discipulorum ejus *Georget*, *Leuret*, *Esquirol*, *Marc*, aliorum studiis, necnon per multos illius aetatis doctos Germaniae viros psychiatriae in melius commutatio, quae tum ad artem medicam, tum ad juris administrationem maximi momenti esset, incepta est. A quibus viris quae tum comperta atque explorata sunt, etiam ad nostram usque aetatem omnibus de hac litterarum provincia studiis quasi fundamento inserviunt. Neque enim difficile est demonstrare, inde a tempore scrutatorum, modo commemoratorum, qui

jam vere empirici tamen ingeniosiores erant, quam qui nondam materialistarum doctrinam amplexarentur, usque ad aetatis recentissimae scrutatores de animi turbis magis magisque crassam materialistarum contemplationem invaluisse, donec ad postremum animi humani vita non nisi pro quadam actionis cerebri forma haberetur cogitationesque, ut bilis ab hepate, ita e cerebro secerni crederentur, eoque, conclusione rite facta, intima conscientiae sui medulla prorsus negaretur. Nos hominem non possumus existimare, nisi naturam duplicem, ex animo corporeque compositam, at simul tamen per vitam indissolubilem quandam animi corporisque unitatem; neque magis nos omnem momentorum somaticorum vim et effectum ad morborum psychicorum originem prorsus negamus, quam ex altera parte infitiri possumus, animi morbos ex primaria mentis affectione ortum ducere.

Res gravissimae ad psychiatriam pertinentes, quas viri clarissimi observationibus suis compererant, fieri non potuit, quin brevi tempore ad legumlationem jurisque administrationem maximam vim et auctoritatem sibi vindicarent. Ac re vera jam nostro saeculo, psychologia forensi magis magisque efflorescente, pervestigationum illarum fructum atque effectum animadvertimus. Veruntamen, observationibus solis exstantibus, quum quivis, qui propria experientia destitutus esset, eo vehementius eas impugnare posse sibi videretur, quo magis ab iis, quae hucusque pro certis atque veris habita essent, abhorrerent, nondum ita multum profectum fuerat. Prae ceteris vero doctrina de quibusdam animiurbationibus acerrimos nacta est adversarios; quas turbas exstare, tanto vehementius ambigi coeptum est,

quanto mirabiliores et obscuriores singulae erant observationes de iis institutae, quanto magis observatores ipsi in phaenomenorum, in illis inventorum, explicatione atque contemplatione et in quaestionibus de istorum origine consentire aut noluerant aut nequierant, quanto plus denique conclusiones inde effectae ad rerum civilium et publicarum institutionem valerent necesse erat. Ad hanc specialem psychologiae forensis provinciam hic quoque casus pertinet, quem nobis describendum atque explanandum sumsimus.

A. W., rustici cujusdam J. W., in praedio O. prope oppidulum W. sito degentis, filius, natus anno 18.. in schola rusticana primis elementis institutus est. A. W. sacrorum formulae a Luthero constitutae addictus, ingeniique dotibus haud mediocribus instructus et in pueritia et in adolescentia semper optima usus erat valetudine. Idem omni tempore in hominum consuetudine erga omnes placidum comemque, et erga parentes suos obedientem sese praebuerat, neque ejus vitae integrae et honestae quidquam crimini unquam datum fuerat. Potulentis spirituosus semper abstinuerat. Postea, quum eum res hortenses ediscere placuisset, in praedio R. ministri hortulani munere fungebatur.

Anni 18.. mense Aprili pater ejus in praedium R. accessit, quod filius repentino animi morbo affectus esset.

Pater J. W., quum in praedium R. advenisset, filium cognovit jam complures per dies nihil cibi assumisse, sed perpetuo in libris ad sacra pertinentibus (canticorum sacrorum libro et scriptura divina) legendis versatum esse; jam autem ad sanam mentem rediisse. Quo nuncio accepto, pater, filio non secum ducto, domum se contulit. Attamen jam

anni ejusdem mense Junio patri iterum allatum est, filium denuo animi morbo correptum esse; quo facto J. W., iterum in praedium R. profectus, inde filium suum, quem ad id tempus admodum taciturnum fuisse, nec cuiquam, quae secum volveret, communicasse, aliorumque hominum in praedio viventium consuetudinem fugisse et perpetuo in solitudine librorum, quos diximus, lectione occupatum fuisse cognoverat, secum domum abduxit, ubi quidem A. W. usque ad id tempus, quo facinus commisit, in domo paterna vivebat.

Testimonio, a praedii R. administratore petito, de statu A. W., qualis tunc temporis fuerit, haec traduntur.

Anni 18.. tempore verno in hortulani ministro A. W. ejus generis morbus animi apparuit, ut perpetuo in precationum libro legendo occupatus preces funderet adeoque a Deo hanc sapientiam sibi datam esse profiteretur, qua hominibus res futuras praedicaret, eos a factis malis absterret, et ad justam veritatis viam reduceret. Etiam tempus ad remissionem concessum noctemque ipsam in precando consumebat. Cibi parum assumere solebat, sed potius id temporis, quod ceteris in praedio famulis ad vescendum dabatur, legendo atque precando impendebat. E praedio R. dimissus, quum ad familiam suam in praedium O. revertisset, nunquam malignum, sed e contrario omni tempore mitem placidumque se exhibebat.

A. W. ipse de tempore, quo in praedio R. vixisset, professus est, se ibi saepius peculiari quadam animi irritabilitate laboravisse, atque, si quando rixae et discordiae exortae essent, penitus intimo animo ardorem quendam et impetum sibimet non explicabilem et stomachum atque indignationem de sese ipso percepisse.

Inde a d. m. Junii 29., postridie quam in domum paternam rediit, usque ad Kalendas Januarias anni sequentis A. W. semper placide atque prudenter se gerebat, negotia, quae ipsi imposita erant, tacite et recte perficiens, atque erga omnes, quibuscum vivebat, comem et placabilem se exhibens. Ceterum in consuetudine sua libros ad sacra pertinentes legendi permanebat; qua in re saepius eveniebat, ut legendo tantopere intentus esset, ut omnia, quae circa ipsum gererentur, oblitum et ad opera facienda et ad cibos sumendos vocari opus esset. Neque omittendum est, per omne id tempus eum non nisi aqua et pane usum esse.

Attamen inde a Kalendis Januariis subito et omnes ceteros cibos, quibus in domo paterna vescebantur, assumere coepit. Anni ejusdem mense Februario A. W. ter, idque tempore nocturno, paroxysmis, laboravit, quae tum quidem rabiei symptomata offerebant. Quae accessiones mense Martio crebrius etiam exstiterunt, symptomatum vehementia manifesto magis magisque aucta. Summum autem tum frequentiae, tum symptomatum vehementiae fastigium accessiones istae mensibus Aprili et Majo adsecutae sunt; quo quidem tempore aegrotus et contra se ipsum et contra omnes, qui ipsi appropinquare conabantur, saeviens faciem manusque suas dilacerabat et alte subsultare solebat. Ceterum hoc quoque tempore, quo istis vexabatur accessionibus, dum noctu saeviebat, interdum omnino sanum ac prudentem se praestabat, opera sibi injuncta perficiebat, cibos, ipsi appositos, comedebat, omninoque taciturnum et suismet cogitationibus defixum se praebebat. Exeunte mense Aprili pater ejus a praedii cujusdam vicini villico, ut sibi medicamenta daret ad filii sui morbum impugnandum, petiverat, eaque ut acciperet,

instanter orando evicerat. Quae medicamina, quemadmodum villicus ille, postea in jus vocatus, affirmavit, ex portione, e chamomillis, r. valeriana et calamo aromatico parata, parva castorei copia adjecta, consistebant. Quod remedium tamen quum filii statum in pejus mutare videretur, pater venaesectionem instituere in animum induxit, quod consilium ineunte mense Junio exsecutus est. Quo facto, morbi paroxysmi finem ceperunt, ita ut A. W. usque ad anni sequentis m. Maji diem 27., ergo per integrum annum, semper sanus atque prudens videretur, taciturnitate tamen et vita solitaria atque librorum ad res sacras pertinentium legendorum cupiditate ne tunc quidem deposita.

At die m. Maji 27, qui dies Solis erat, A. W., postquam tempore matutino simul cum familia jentaculum sumsit, ceterique inde ad sacra obeunda in aedem iverunt, praeter fratrem suum M. W. et ancillam A. solus domi mansit. Cum his in cubiculo erat, in quo etiam fratris ejus T. W., qui ludi magistri munere fungebatur, filius tres annos natus dormiebat. M. W. in scamno decubuerat et somnum capiebat, dum ancilla A. ptisanis purgandis occupabatur. A. W. in cultrum, quem, prandio assumpto, manu non deposuerat, intentus adhuc ad mensam, ad quam jentaculum sumserat, taciturnus tranquillisque sedebat. Subito tamen concurrexit, et, postquam ad lectulum, in quo puer dormiebat, accessit, cultrum compluribus ictibus in infantis dorsum defixit. Pueri clamoribus contrerita, ancilla oculos in opere defixos sustulit, et, quum celerrimos manus A. W. motus animadverteret, puerum verberari opinata, illum inclamat, quid esset, cur infantem castigaret, rogitans. Quo facto, A. W., ne verbo quidem responsi causa prolato, extemplo conversus pedem limine

effert. Quae dum geruntur, M. W. e somno excitatus, quum ad puerum accurrisset, cultrum etiamtum in dorso ejus haerentem invenit. Tum, cultro e vulnere extracto, dum infans inter ancillae manus spiritum ultimum exhalat, fratrem domo egressum sequitur. In area inde A. W. toto corpore trementem videt, qui, quum frater quaesivisset, quam ob rem facinus perpetravisset: eheu, inquit, quid faciam? Pater eodem tempore domum reversus quum idem quaesivisset, iterum A. W.: eheu, inquit, quid faciam? facinus editum est. Deinde A. W., minime repugnans, praedii administratori est traditus, a quo inde iudicii causa in oppidum W. missus fuit. Eo, quo caedem patravit, tempore annos viginti sex natus, nullo, quod exploratione externa cognosci posset, malo affectus erat. Cicatrix parva et exigua, in fronte posita, inde a pueritia, in qua A. W. aliquando lapsus sibi vulnus contraxerat, remansisse perhibebatur. Musculorum structura corporis satis proceri et bene formati robusta, necnon cranium et vultus commode formata erant.

In oppido W., quaestione instituta, reus, defacinore interrogatus, semper sibi constans, eadem respondebat, se fratris sui filium, cui T. W. nomen esset, die Solis tempore matutino in parentum suorum cubiculo interfecisse, ad quam caedem qua causa adductus esset, se nescire, quum eo temporis momento, quo facinus committeret, mentis suae non fuisset compos. Antea se occidendi infantis consilium non iniisse, neque omnino ante facinus patratum sibi unquam in mentem venisse, quemquam interimere. Cultrum se post jentaculum in manu retinuisse, quod tamen quam ob causam fecisset, quum toto post prandium tempore mentis suae impos fuisset, se ignorare. Ultimis temporibus saepius se rabie qua-

dam correptum esse, quam tamen semper sibi contigisse opprimere. Nonnunquam se has rabiei accessiones ex cordis relaxatione praesensisse, at priusquam caedem committeret, nullam talem praesensionem se percepisse. Puerum necatum se penitus amavisse, neque eum unquam malis moribus sibi irae aut aegritudinis ansam praebuisse. Se tum demum, quum frater in domus area ipsum allocutus esset, ad sese rediisse, quo facto se extemplo sceleris commissi meminisse atque intimo animo poenituisse. Nunc quidem se bene habere, praeterquam quod facinus perpetratum valde doleret.

Ea, quae pater, quae rei frater M. W., quaeque ancilla, qui et ipsi interrogati erant, pro testimonio dixerant, inter se optime congruentia, iis, quae modo commemoravimus, omnino constabant. Neque non reum testati sunt puerum necatum prae ceteris amavisse et fovisse, nec infantem ulla re causam attulisse, qua reus ad caedem instigaretur, quum praesertim eo, quo interfectus esset, tempore somnum cepisset.

Testimonia, a verbi divini ministro, a praedii O. administratore, atque a rusticis iudicibus illius praedii petita, consensu declaraverunt, vitam rei omni tempore integram atque laudibus dignam fuisse, eum inde a prima pueritia pacis amantem, parentibus semper obtemperantem, erga omnes facillimum atque officiosissimum se praebuisse, neque unquam potuum spirituosorum usui deditum fuisse.

Neque silentio omittendum videtur, trium hebdomadum spatio, per quas reus anquirendi causa custodio teneretur, ac singulis diebus a medicis et captivorum custodibus, quibus id negotium datum esset, et aditus et observatus fuis-

set, secundum horum testimonia nulla, quae in oculos incurrerent aut per longius tempus durarent, alienationis mentis signa in conspectum venisse. Reus enim per omne id temporis spatium se placide, obedienter comiterque et benigne gessisse, plerumque suis cogitationibus intentus vultu rigenti humique defixo sedisse, raro cum hominibus, qui cum ipso versarentur, in colloquia ingressus esse, at frequentissime in scriptura divina et canticorum sacrorum libro legendis occupatus fuisse dicitur. Laetitia atque hilaritas semper longe abfuisse, consolatio autem et alloquia aliorumque commiseratio facinoris perpetrati manifesto ejus animum crexisse feruntur. Reus, in sermonibus semper prudens sanusque, omnia, quae novisset, aperte et ingenue enarrasse, facinoris miserandi poenitentia intimo animo commotus fuisse, caedemque ipsam pro calamitate, quae morbi, quo laborasset, vi, ipso inscio, commissae esset, habuisse narratur, nullo ne minimo quidem simulationis vestigio hac in re animadverso.

Nos facere non possumus, quin vehementer doleamus, quod in statum animi rei neque longiore tempore, neque brevi ante caedem eo, quo par erat, modo inquisitum est. Cujus rei causa praecipue quidem in eo quaerenda est, quod homines, quibuscum reus vixerat, et inculti rudesque erant, et aequo animo ducti aegrotantis statum observare omiserant. At ex parte tamen etiam viris artis peritis, quibus id negotii datum fuerat, ut, quonam animi statu aegrotus esset, explorarent, nonnihil culpa tribuendum esse censemus.

Ad haec, quod dolendum est, adjiciamus oportet, nobis non contigisse, ut cognosceremus, quae posteriore tempore rei sors fuisset, quem, quamvis caedes ei non videretur imputari posse, tamen ad calamitates in futurum praecaven-

das et sanitatem, si fieri posset, restituendam in morocheum prope urbem R. situm mitti placuit.

Casus modo expositus, quem ad actorum fidem enarravimus, dubium non est, quin cuivis, qui psychologiae fo-
rensi studeat, gravissimi momenti esse videatur.

Namque, si rei mores atque vitam, uti omnes, qui interrogati sunt, testes consensu affirmaverunt, omnino integram probamque fuisse, si omnem causam, qua reus ad caedem perpetranda impelli posset, quemadmodum et ipse et ceteri testes uno ore dixerunt, defuisse, si, quam inhumanum sit, infantem innoxium, ad defensionem non aptum, praesertim somno occupatum, occidere, si inde puerum necatum omni tempore ab interfectore prae ceteris amatum fotumque esse, praetereaue fratris illius filium fuisse, si, quo loco, quo tempore, quo modo caedes facta sit, si reum, facinore commissio, nullum conatum cepisse poenam effugiendi, si eum apud iudices omnia ingenue atque aperte professum esse, si eum calamitatis effectae poenitentia non simulata, intimo animo percepta, commotum fuisse, si denique, antequam scelus fieret, reum jam longius per tempus mente sua alienatum fuisse respexerimus, sane omnino manifestum apertumque est, in hoc casu verbis A. W., qui constantissime profitebatur, se mentis suae non compotem caedem patrasse, nos fidem adjungere posse, ideoque hunc casum inter illa morbi animi satis raro observati exempla referendum esse, quae respectu conclusionum ex ipsis efficienda-

rum inter viros doctos in psychologia forense versatos variarum controversiarum ansam dederint.

Fere omnes nostri saeculi scrutatores, qui psychologiam forensem excoluerunt, magis minusve diserte doctrinam quandam proponunt, quae, quamvis et vocabulorum technicorum ratione habita et in notionibus certius definiendis summam offerat perturbationem, tamen in universum ab omnibus satis congruenter adumbratur. Quae doctrina in eo consistit, ut ex mentis morbo actiones scelestae, quas homo, velut instinctu quodam actus, automati ad instar, i. e. nulla certa causa psychologica permotus, conficiat, proficisci posse dicantur. Mentis morbus, hominem antea animo sano usum subito aggressus, invitum ad scelera perpetranda impellere perhibetur, quo facto, facinore edito, homo nullam amplius mentis alienatae signum prae se ferat. Haec doctrina omnium primo a *Pinel*, qui maniam sine delirio statuit (manie sans délire ab ipso dictam), in medium prolata fuit, at eadem tamen ab *Hoffbauer*, qui doctrinam de voluntatis obstrictae impulsione (Anreiz durch gebundenen Vorsatz), ab *Heinroth*, qui doctrinam de statibus animi obstrictis (gebundene Zustände), a *Reil*, qui doctrinam de rabie sine intelligentiae perversitate (Wuth ohne Verkehrtheit des Verstandes), denique ab *Esquirol* et *Marc*, qui doctrinam de monomania instinctiva posuerunt, propugnatur atque defenditur. Nos, ut longam locorum citandorum seriem omittamus, satis ducimus ad commentationem de mania sine delirio exaratam, quae in opere a *Friedreich* conscripta: *System der gerichtlichen Psychologie*, Regensburg 1842, pag. 348 et sqq. reperitur, lectores benevolos delegavisse. Etiam si autem ex scrutatorum ingeniosissimorum observationibus,

tempore progrediente, multi casus prolati sint, quibus extra omnem dubitationis aleam positum fuerit, ex animi morbis actiones scelestas velut instinctu quodam agente exoriri posse, tamen horum casuum ad artem gravitas eorumque ad usum practicum utilitas non ita insignis erit, dum illi, quamvis vel maximopere ab omnibus scientiae nostrae atque meditationis principiis abhorrere videantur, quamvis veluti arcanum mentem conturbans agitansque omnibus vitae notionibus oppositi appareant, non proponuntur, nisi pro haud dubiis, at obscuris arcanisque vitae animi humani phaenomenis. Etenim non erunt nisi ei, qui experientia ipsa tales casus cognoverit, veritas subjectiva, omnique tempore in practico artis usu interpretationibus quam maxime arbitrariis obnoxii manebunt. Attamen hic ipse est status, in quo doctrina, de qua dicimus, nunc vertitur, atque, si id spectatur, ut observationes illae, quibus ipsa innititur, jam non sejunctae atque solitariae maneant tamquam phaenomena quaedam arcana atque inexplicabilia, sed potius aliquam sibi ad vitam practicam auctoritatem vindicent, hoc omnium primum agendum est, ut discrepantia ista, quae hoc in casu inter experientiae et scrutationum psychologicarum eventus intercedere videtur, quam maxime tollatur atque exaequetur.

Primus, uti jam memoravimus, *Pinel*, vir clarissimus, doctrinam de mania sine delirio protulit. Qui vir doctus sincere confitetur, se haud exigua admiratione motum esse, quum plures mente captos vidisset: „qui n'offraient à aucune époque aucune lésion de l'entendement, et qui étaient dominés par une sorte d'instinct de fureur, comme si les fa-

cultés affectives seules avaient été lésées“ 2). Quae observatio cum adduxit, ut maniam sine delirio statueret; quem animi statum a mania cum delirio (manic avec délire) ita distinguit: „dans le premier cas, il n'ya aucune alteration sensible dans les fonctions de l'entendement, la memoire etc, mais perversion dans les fonctions affectives, impulsion aveugle à des actes de violence, ou même d'une fureur sanguinaire sans qu'on puisse assigner aucune idée dominante, ni aucune illusion de l'imagination, qui fait la cause determinante des ces funestes penchans. Dans la manie avec délire on rémarque la lésion d'une ou des plusieurs fonctions de l'entendement et de la volenté avec des émotions gaies ou tristes, extravagantes ou furieuses 3).“ Nihilosecius tamen *Pinel* maniae notionem his verbis definit: „la manie se distingue par une excitation nerveuse, ou une agitation extrême, portée quelquefois jusqu' à la fureur, et par un délire général plus ou moins marqué, quelquefois avec les jugemens les plus extravagans, ou même un bouleversement entier des toutes les operations de l'entendement 4).“ Sine dubio jam secundum ipsius *Pinel* definitiones in nomine maniae sine delirio contradictio quaedam in adjecto inest, quippe quo nihil aliud dicatur nisi delirium sine delirio. Observationes autem a *Pinel* prolatae, quibus tota ejus doctrina de mania sine delirio nititur, ab aetatis posterioris scrutatoribus, imprimis a Germanicis, ut mea fert opinio, omnino perperam sunt intellectae.

2) *Pinel*: Traité sur l'alienation mentale. 2de edit. Paris 1809. pag. 156.

3) *Pinel*: Nosographie philosophique sur l'alienation mentale. Paris 1818. Tom. III. pag. 117.

4) *Pinel*: Traité sur l'alienation mentale. Paris 1809. pag. 139.

Viri docti enim, qui inter Germanos doctrinae de mania sine delirio ibi brevi tempore late propagatae patrocinium susceperunt, sententiae a *Pinel* prolatae proxime se applicare videbantur, si maniam quandam reperiri posse contenderent, in qua intelligentiae functiones non modo extra ipsos insaniae paroxysmos, verum etiam, illi dum fierent, intactae atque integrae essent, actionesque illas, quas aegrotus automati ad instar conficeret, inde repetendas judicaret, quod primitiva voluntatis affectio adesset.

Equidem, quamquam longe ab eo absum, ut casus illos, quibus doctrina de mania sine delirio confirmatur, quorumque numerus casu a me enarrato etiam augetur, negem aut in dubitationem vocem, tamen opinioni modo commemoratae, quam isti de natura atque indole illius morbi animi protulerunt, me neutiquam adsentire posse confiteor. Attamen, si id agimus, ut obscuris illis animi affectibus lucem adhibeamus, et quidem ad artis praecepta agendo, neve plurimis notionibus omnino veris disjiciendis multum damni inferamus, duae nobis, quas sequamur, viae offeruntur. Quarum rationum prior in eo consistit, ut phaenomena, quae observantur, explicemus atque dilucidemus, originem eorum psychologiam inquirendo, altera in eo, ut quaeramus, num forte aliis animi statibus, quos melius cognitos habeamus, cum phaenomenis illis, quae diximus, quidquam intercedat consimile.

Maniam autem sine delirio ut statuamus, in qua intelligentiae functiones omnino intactae et incolumes maneant, quaeque sola primaria voluntatis perturbatione efficiatur, idcirco mihi non videtur fieri posse, quod, ita qui censet, rationes naturales, quibus diversae animi humani vires inter

se continenter, non penitus perspectas habet. Etenim licet, animo affecto, vires diversas inter se disjungi ac separari posse, dubitari nequeat, tamen ex altera parte, animo integro atque incolumi, diffiteri non possumus, diversas illius vires in unum intime coalitas atque conjunctas apparere. Namque omnes vitae nostrae psychicae vires tam arcte inter se connexae sunt, tam penitus in unum coaluerunt, ut sumere nequeamus, unam ex hisce viribus per se ac separatim longius in tempus affici posse, ceteris vitae animi partibus hujus affectionis expertibus. Nonne, ut exemplo utamur, cogitationes sensusque i. e. intelligentiam atque animum intimo nexu causali juncta videmus? non quaevis cognitio, id est quaevis conscientia objectiva, respondentem sibi animi statum efficit? non quivis sensus, id est quaeque conscientia subjectiva, cogitationum seriem provocat?

Quae quum ita sint, in quavis actione psychica tum intelligentia tum animus ac sensus sibi partem deponent, ita tamen, ut modo haec, modo illa vis alteri praevaleat. Itaque psychologis tantummodo majoris perspicuitatis causa in contemplationibus suis jus suppetit, prout aut haec aut altera vis praevaluerit, actiones nostras psychicas, in quibus semper ambae illae vires arcte conjunctae partem habeant, alterutri earum attribuendi. Namque actio animi, in qua aut sola intelligentia aut solus sensus agat, in vita nostra psychica non exstat, sed potius, uti quaeque cognitio magis minusve in sensum abit, ita sensus, cujus homo sibi conscius sit, sine cogitationibus perceptus animo fingi nequit. Itaque, etiamsi diversae alienationis mentis formae, animi humani organismum in singula elementa, ex quibus constitutus sit, dissolvi atque distrahi, diversa quoque elementa sola

per se agere posse, argumento esse videantur, tamen, quum omnes illae varietates, sanatione non facta, in diversos imbecillitatis gradus ad postremum exeant, quae imbecillitas non morbus psychicus, sed vitae psychicae sui consciae eoque verae ac propriae mors est, manifestum videtur esse, omnes vires psychicas connexu quodam organico ita inter se cohaerere, ut altera ab altera sejungi nequeat.

Voluntas igitur, nempe certa volentis actio, non cupiditas aut libidine aut fastidio commota, nobis non videtur aliter effici, nisi cognitione ac sensu inter se primum oppositis, tum reconciliatis. Namque quaevis certa volentis actio cognoscendo sensuque provocata est. At, voluntas si non est nisi duabus illis animi viribus inter se conjunctis producta, quo modo, quaeso, affectione primitiva corripitur potest?

Sane non possumus, quin largiamur, instinctus, qui quidem, id quod jam vocabuli origo significat, non innituntur illis cogitationibus sensibusque, quorum homo sibi conscius sit, in animo excitari posse, quoniam homo partim ex corpore, partim ex anima constat, attamen inter instinctum vel cupidinem libidinemve instinctui similem et actionem, in qua homo sui conscius sit, spatium quoddam perpendendi vel deligendi intercedit, unde sequitur, instinctus istos, nisi forte vitae psychicae integritas turbata est, semper hominis tum sui tum mundi conscientiae subjectos atque subditos esse. Denique, si statuerimus, sensum vitae nostrae psychicae quasi centrum esse, ita ut omnia, quae nos non praetercant, sed intra nos et per nos fiant, viam per sensum ineant, si ope sensus rei objectae vim et effectum in reactionem subjectivam permutari reputaverimus, si sensu quasi transitum fieri censuerimus inter cognoscendum et agendum,

facile apparet, nobis pro cujusque maniae primordiis primariam animi ac sensus affectionem ducendam esse.

Quodsi *Pinel*, vir celeberrimus, his verbis utitur: „comme si les facultés affectives seules avaient été lésées“, nos quidem iis nihil inesse credimus, quod hisce modo a nobis dictis repugnet aut contradicat. Nam solum licentia, qua interpretes Germanici dictionem „facultés affectives“ vocabulo Willensvermögen⁵⁾ reddiderunt, conclusionibus falsis pravisque, de quibus antea mentionem injecimus, causam afferre potuit. Certe in verbis, quae *Pinel* protulit, non inest nisi significatio gravissima eademque prima, status illos maniac sine delirio peculiare ab insigni eaque primaria animi sensusque affectione originem capere.

Quae res, uti nostra aetate a nullo amplius dubia esse existimatur, ita viro illustrissimo *Pinel* maximi momenti erat, quandoquidem ad ejus usque aetatem animi morbi pro intelligentiae affectionibus putari solebant.

Jam, quum demonstratum sit, primariam voluntatis affectionem exstare non posse, quumque non magis fieri queat, ut una aut altera animi humani vis se junctim ac sola per se longius per tempus affecta sit, inde concludatur necesse est, nomine maniae sine delirio, ut taceamus de contradictione illa in adjecto, cujus supra mentionem fecimus, rem denotari, quae ob causas psychológicas exstare nequeat. Quae dum contendimus, haud ignoramus, nos materialistarum doctrinae, qualis hodie divulgata est, prorsus contradicere, secundum quam doctrinam animus humanus non pu-

tatur nisi virium diversarum, eodem ordine positarum, quaedam congregatio. Quibus viribus, si fieri potest, sua cuique sedes materialis intra organismum assignatur, quo facto, tamquam a veritate absoluta profecti, materialistae coarguunt, si singulorum corporis organorum salus atque incolumitas turbata fuerit, singulas animi vires omni tempore separatim affectas esse posse.

Hoc loco tamen satis videtur, paucis ac breviter admonuisse, hanc rei contemplationem, si conclusiones rite deducantur, cum omnibus morum jurisque principiis ac fundamentis, in quibus et ecclesia et res publicae atque societas generis humani conditae sunt, quam acerrime discrepare, neque ullam argumentationem subtiliorem institui posse, quae ista doctrina specie, quam prae se fert, negligentiore atque imperfecta exui queat.

Ceterum, quum modo dixerimus, maniam sine delirio ob causas psychológicas exstare omnino non posse, ejusmodi error a *Pinel*, quem constat observatorem ingeniosissimum esse, adeo abhorret, ut eum suspicari non liceat tantopere falsum esse, sed potius, omni diligentia adhibita, nobis ratio aliqua quaerenda sit, qua controversia ista quam lenissimo modo explanari atque expediri possit.

Me iudice, haec controversia explicari poterit, si de significatione, quae verbo delirii subsit, omnium primum conveniret. Quodsi primariam verbi delirandi potestatem persequamur, quod quidem declinationem a lira, id est a sulco, a linea denotat, translatam verbi significationem non poterimus intelligere, nisi in universum, ut declinatio ab intelligentia, a linea normali ei proposita, id est ab ejus lege interna, dicatur. Quo posito, haudquaquam necesse est, de-

5) *Friedreich*: System der gerichtlichen Psychologie. Regensburg 1842. pag. 349.

lirium semper „insaniter loquendo“ manifestari, id quod cogitationibus notionibusque parum cohaerentibus aut parum sibi constantibus eveniat, sed delirii vocabulo etiam quaevis intelligentiae aut turbatio aut sublatio magis interna designanda est, qualis quidem tam saepe in primaria potissimum animi sensusque affectione obvia adeo hominis exercitatis-simi attentionem fugit, quoad, summum vehementiae fastigium adsecuta, saepius ad tempus, et sui ipsius et mundi conscientia extincta indeque imperio, quo intelligentia libidinem et licentiam coërcet atque compescit, sublato, in conspectum veniat.

Itaque et actio ea, quam mente captus, immanissima cum insania loquens, et ea, quam, intelligentia in speciem non perturbata, conficit, si quidem psychologica status animi, qualis fuit, dum actio fit, descriptio intimo connexu cum prioribus vitae psychicae manifestationibus cernitur, si omnium rerum, quae factum comitatae sunt, complexus haud dubium esse ostendit, quin intelligentia ac voluntas libera turbatae sublataeque sint, statu deliro confecta esse credenda est.

Quodsi *Pinel* in mania sine delirio definienda haec verba facit: „dans le premier cas, il n'y a aucune alteration sensible dans les fonctions de l'entendement“ et quae reliqua sunt, hinc colligi posse videtur, virum doctum, quippe qui experientiam sequi soleret, ideo maniam sine delirio statuisset, quod nullam conspicuam intelligentiae turbatae manifestationem observare potuisset. Ergo secundum illius sententiam delirium par est „insaniter loquendo“, qui quidem error tanto facilius a viro illo celeberrimo admitti potuit, quod, quum totam psychologiam veluti ideologiam contemneret atque aspernaretur, omnibus, quibus duceretur, notionibus psychologicis

carebat. Eundem tamen, si quando hominem observasset ravidum non insaniter loquentem, i. e. delirio, quod statuit, carentem, nequaquam, uti ejus sectatores, inde de intelligentiae integritate conclusionem deduxisse, vel inde luculenter apparet, quod singulari quadam, quid dicendum esset, sentiendi facultate praeditus haec ait: „aucune alteration sensible.“

Quae quum ita sint, viro cl. *Jessen* adsentiri possumus, qui quidem his verbis utitur: „*Pinel* wurde durch seine Beobachtungen immer mehr zu der Einsicht gedrängt, dass die Manie wesentlich in einer Exaltation des Gemüths bestehe, welche sich in sehr verschiedenen Graden mit gleichzeitigen Störungen der Intelligenz und des Willens verbänden.“⁶⁾

Nos adjiciendum esse existimamus, hanc ipsam observationem *Pinel*, virum cl., permovisse, ut maniam sine delirio pro peculiari quadam maniae specie solo gradu differente, haberet. Aliud cl. *Pinel* dictum, quod hoc respectu adferre liceat, tale est: „celui qui a regardé la colère comme une fureur, ou manie passagère, a exprimé une idée très-vraie; les accès de la manie se montrent, en général, sous la forme d'un emportement de colère plus ou moins fougueux. Ce sont bien plus ces émotions d'un caractère irascible, que le trouble dans les idées ou les singularités bizarres du jugement, qui constituent ces accès⁷⁾“. Quod dictum simul ad alteram viam, quam supra designavimus, nos deducit, quam quidem inire nunc liceat, ut res maniam sine

6) Encyclopaed. Wörterbuch der medic. Wissenschaft. Berlin 1840. Vol. XXII. pag. 412. s. v. „mania sine delirio“.

7) *Pinel*: Traité sur l'aliénation mentale. 2de Edit. Paris 1809. pag. 100.

delirio efficientes certius perspicere atque intelligere possumus.

Namque, si id studuerimus, ut ex statuum animi, qui nobis jam noti sint, numero aliquem reperiamus, ex quo quaedam cum illis observationibus analogia peti queat, jam *Pinel* verbis, quae modo attulimus, iracundiam maniamque inter se comparando in animi affectuum provinciam nos adduxit. Et re vera, si formam externam, qua animi affectus, quaque mania apparere soleant, distinguere conemur, hoc non ita facile futurum esse arbitror. In affectu enim, tamquam statu animi, homo conscientia quadam subjectiva modo morbo afficitur et aequabilitas illa, quae est inter diversas vitae psychicae vires, turbatur ac tollitur. Etenim, nti ex altera parte affectus ex impulsuum extrinsecus oblatorum vehementia dependet, ita in nimia quoque sensuum nostrorum irritabilitate, in immodica quadam percipiendi facultate, quae erroribus iudiciisque pravis ansam praebet, affectuum fons quaerendus est. Quodsi altiores affectuum gradus consideramus, totam animi vim in uno statu quasi defixam atque abditam videmus, et, agendi vigore hac in parte exaltato auctoque, omnes reliquas cogitationes suppressas et circumspectionem pulsam esse cernimus. Denique in altissimis affectuum gradibus animum sui omnino non compotem perfectamque intelligentiae perturbationem, ut paucis dicam, liberam voluntatem cogitandi, iudicandi, consilia capiendi agendique ademptam atque sublatam, et sui et mundi conscientiam extinctam animadvertimus; adeoque verba, quae homo tali statu profert, logice nec cohaerere, nec sibi constare observamus. Quin immo loquendi facultas omnino deest, actionesque in eiusmodi paroxysmis homine

earum non conscio et quasi instinctu quodam acto, i. e. convenienter ad statum internum, pro rerum, quas homo in promptu habet, diversitate modis diversis, attamen sine ulla deliberatione, conficiuntur. At in iis, quae modo exposuimus, nonne veram reperimus paroxysmi, quali maniacus corripitur, imaginem? Quae est causa, cur ingenii humani acuminis ad hoc tempus nullis meditationibus atque definitionibus quamvis artificiosis contigerit, ut vel unum poneretur signum diagnosticum ubique ratum, quo animi status, de quibus dicimus, semper inter se discerni possent. Quotquot enim ad tale signum inveniendum se accinxerant, semper ad eum quaestionum suarum eventum perducti sunt, qui in casu certo ac singulari non esset nisi perquam relativus. Exemplo sit illud discrimen, quod ex abnormitatis psychicae aut diuturnitate aut brevitate petatum fuit.

Verumtamen, quum duos animi status, si in summo evolutionis fastigio positi sint, in universum eadem forma se exhibere videamus, nonne, quaeso, hinc conjici potuerit, animi vim, unde originem duxerint, unam eandemque esse, modumque, quo fiant ac crescant, quamvis momenta causalialia vel maxime discrepent, haud differre, pariter atque, uno eodemque sonorum concentu audito, semper, quaecumque fuit vis vibrationes efficiens, de earundem fidium vibratione suspicari jubemur. Attamen, si nobis, quantum mea fert opinio, hoc concludere licet, analogia ducti, ad eundem deferimur eventum, atque quem ratione altera supra exposita obtinimus, ut scilicet maniam a primitiva animi sensusque affectione proficisci intelligamus, quae affectio, quum magis magisque evolvatur, intelligentiam turbet tol-

latque et actiones, quas homo sui non conscius automati instar conficiat, provocet necesse est.

Quibus compertis, denique hanc poterimus conclusionem deducere, ut cuivis maniae stadium quoddam evolutionis, stadium, ut ita dicamus, prodromorum praece-dere arbitremur. Itaque, si qui sunt, qui maniam repente ac subito exsistere opinentur, ejus rei causa aut in eo est quaerenda, quod ipsum illud evolutionis stadium non ea, qua par erat, ratione inquisitum est, aut in eo, quod sensus omnino tam absconditi ac penitus abditi ideoque tam obscuri sunt, ut eos rite dispicere difficillimum sit.

Namque sensus non est, nisi status animi intimus ac subjectivus, nec nisi a majore minoreve vigore, quo in singulis hominibus tota vita psychica excellat, dependet, quando homo ad sensum, quo occupatus est, animum suum reflectat, quando eum, ut cogitationem, ut conscientiam ob-jectivam, jam observatoris oculos celare non valeat. Quam ob rem omnes medicos, qui in hominum mente captorum curatione versantur, in eo consentire novimus, ne sagacis-simo quidem observatori semper contingere, ut illorum sen-sus penitus exploret atque cognoscat, quin immo haud raro eorum sensus in longius temporis spatium omnino delite-scere ac tum subito manifestari.

Quodsi primitiva voluntatis affectio statui nequit, si opinio, qua una vitae psychicae vis in longius tempus sola per se turbari posse creditur, et experientiae et theoriae psychologicae prorsus repugnat, ideoque mania sine delirio, impulsio voluntatis obstrictae, rabies sine mentis perversi-tate, aut quocunque alio nomine hunc animi statum appellari placet, ob causas psychologicas exstare omnino non potest,

quum contra via theoretica demonstrare conati simus, ca-sus de mania sine delirio observatos pro vitae psychicae processu morbozo habendos esse, qui solum gradu a mania discrepans a primaria animi sensusque affectione initio capto, tempore progrediente magis magisque evolutus, ceteras quo-que vitae psychicae vires aut totas aut ex parte in affectio-nis societatem vocet necesse sit. ac denique. paroxysmo provocato, actionum immanium ansam praebeat, quas homo immodica feritate, velut instinctu actus, perficiat, sane du-bium non est, quin maximi momenti sit, investigari, num haec theoria a nobis proposita in singulis casibus quoque ad usum practicum transferri ac tum comprobari possit.

Qua in re si forte casus de mania sine delirio adhuc traditos, quos deinceps in omnibus compendiis invenire licet, ad argumentationem, qua nostram sententiam firmemus, parum valere intellexeris, ejus rei causa potissimum inde deducenda credatur, quod illi respectu psychologico non eo, quo aequum erat, modo perquisiti fuerint, vel saltem, quum parum diligenter enarrati atque in medium prolati sint, quaevis subtilior causarum disquisitio psychologica plane im-pedita sit. Nunc experiri juvat, nonne fortasse casum supra relatam, quem tamen et ipsum jam ante diximus nequiquam via psychologica penitus perquisitum esse, se-cundum evolutionem psychologicam persequi atque adum-brare contingat.

Reus, de quo agitur, dum cum in praedio R. vitam degentem videmus, ex quo quidem tempore historiae morbi ejus exordium ducitur, insolitam quandam ac nimiam sen-sus quasi concentrationem, justo majorem irritabilitatem, sensusque parum sibi constantes nobis offert. Quae omnia

manifestissime ex animi ejus habitu melancholico apparent, quippe quo effectum sit, ut summa de se ipso indignatione teneretur atque in levissimis altercationibus rixisque, quae ipsi cum aliis intercedebant, maximo contra sese ipsum furore abriperetur. Deinde cum ab hominum, quibuscum ei vivendum erat, consuetudine recessisse, ac suis cogitationibus defixum solitudinem quaesivisse, et ad pietatem erga numen divinum perperam conceptam confugisse videmus, omne tempus vacuum perpetuae librorum ad sacra pertinentium lectioni atque exercitationibus pietatis alendae causa institutis impendentem. Quae quum ita se habuerint, facere non possumus, quin statuamus, animum A. W. ejusque de se ipso sensum statu morbofo fuisse. Quum autem constet, quam intimo connexu diversae vitae psychicae vires inter se contineantur, aliter fieri nequit, nisi ut, animo ejus sensusque affecto, vel breviori vel longiore temporis spatio interjecto, mens quoque et intelligentia affectionis participes existeret, ac cogitationes judiciumque perversa accederent. Itaque, brevi tempore elapso, convenienter ad occupationem unicam, ad quam A. W. omnem animum contulerat, in eo opinionem quandam penitus fixam subortam esse cognovimus, qua se a Deo evocatum esse putabat, ut proximos adhortaretur, ut iis res futuras praediceret, ut eos ad veritatis viam perduceret. Inde verisimile est eum a ceteris irrisum atque illusum ab hoc conatu quidem destitisse, ceterum tamen in reliqua vivendi consuetudine nihil mutantem. Hoc loco non alienum est admonere, quam saepe in hominibus mente affectis, praesertim in morbi evolutionis stadio, sensus bonae existimationis sensusque pudoris non modo non supprimantur, verum etiam ad summum gradum

evehantur, quam saepe in iis singularis quaedam diffidentia atque proximorum metus animadvertantur, persuasum habentibus, alios sibi animi statum, quo ipsi sibi beati videntur, extorquere atque eripere velle. Itaque nobis non videmur nimium sumere, si contenderimus, A. W., quamquam tempore posteriore nulla amplius intelligentiae turbatae manifestatio apparuerit, tamen intelligentia haudquaquam integra fuisse, id quod vel inde elucet, quod in vivendi ratione certe naturae parum consentanea postea quoque perstitit. Tum subito paroxysmos ingruisse dictum est, quos temporis decursu magis magisque evolutos, dubium non est, rabiei paroxysmos fuisse. Quos paroxysmos si, originis ratione habita, intelligere atque explicare velimus, quum casus descriptio tam manca atque imperfecta sit, non nisi conjecturas proponere potuerimus. Attamen illi, me iudice, hunc in modum explanari queunt. A. W., quem opera, quae omni tempore recte ac tacite ab eo perfecta esse dicuntur, quaeque, quum rusticus et agricola esset, haud dubie alia non erant nisi opera quotidiana, vere mechanica, ex morbofo animi habitu, quo suismet cogitationibus defixus tenebatur, nullo modo excutere atque depellere poterant, in dies magis ab omnibus naturalibus cum rebus externis rationibus abalienaretur et distraheretur necesse erat. Ergo fieri non potuit, quin ejus et sui et mundi conscientia magis magisque turbaretur, quin perversi sensuum ejus et cogitationum nexus imperium suum in vita psychica latiusque propagarent, simulque intelligentiae vis naturalis, qua libidinem constrictam sibi subjectam teneret, magis magisque deminueretur. Quo accedit, quod plerumque ad mentis turbationes sensus valetudinis universae vehe-

menter adauctus, aut, id quod vel crebrius observatur, sensus quidam doloris moralis se adjungit, qui sensus et ipse per se vim reciprocā exhibens sensuum cogitationumque et iudiciorum perturbationem etiam adaugat. Hoc modo denique animi status morbosus, quo A. W. occupatus erat, eo usque invalescere potuit, ut potentia ejus jam sustineri nequiret, et, intelligentia omnino suppressa, paroxysmis, quos per se intelligitur, aegroto haud conscio, factos esse, prorumperet. Eodem modo paroxysmus, die m. Maji vicesimo septimo exortus, mihi videtur explicandus esse, dum caedem, hoc paroxysmo durante perpetrātam, pro actione, velut instinctu agente effecta, putandam esse iudico, quae actio eo, quod aegrotus forte cultrum manu teneret, et infans prope dormiret, quasi determinata sit.

Haec rei expositio, quam existimo a nemine jure ac merito magis coactam haberi posse, quam si quis ad rem explicandam vel sanguinis ad caput congestionem vel sanguinis in systemate venae portarum circulationem inhibitam vel similia statuerit, eundem nobis ostendit evolutionis decursum, quem via theoretica supra putavimus ponendum esse. Etenim omnium primum aegrotantis animum sensumque affectum fuisse vidimus, quo facto, quum et ceterae vitae psychicae vires in processus morborum societatem tractae essent, denique paroxysmum cognovimus ortum esse, quo infinitae feritatis actiones veluti instinctu agente effectae provocarentur.

At, si forte quispiam materialistarum doctrinae addictus aut ex diaetae mutatione, quam primae paroxysmorum rabiei eruptioni praecessisse diximus, aut inde, quod venaesectione instituta rabiei accessiones mitigari coeptae sunt

sensimque omnino cessarunt, sibi videatur idoneum repetere posse argumentum, ex quo eluceat, morbum psychicum e causa materiali originem duxisse, ei quidem obijciendum est, has duas res tam solitarias, tam quasi sejunctas esse, ut, qui talem inde conclusionem efficere conetur, suae ipsius rectiori rei cognitioni utique repugnaturus videatur. Ceterum res illae et ipsae documento esse possunt, quam arcto intimoque nexu corpus animusque inter se contineantur, quam constans ac certa sit mutua illa inter corpus animumque efficacia. Hanc eandem nonne in plurimis rebus contemplatu dignissimis, non, ut exemplis utamur, in erubescēte et pallescente, non in ridēte et lacrymante, non in adaucta cordis actione, in altiore corporis temperatura, in secretionum et excretionum incrementis, in musculorum motionibus involuntariis, quae diversis animi statibus se comites adjungere solent, plane cognoscimus? Qua de causa haud negaverim, fieri potuisse, ut illa diaetae commutatio paroxysmorum rabiei eruptionem acceleraret; at nullo modo concedendum esse arbitror, illam potissimum causam determinantem fuisse. Quod vero venaesectione instituta tam secundum habuit eventum, hinc nullam aliam conclusionem efficiendam esse duxerim, nisi, vitalitate organismi A. W. deminuta, vitam psychicam quoque in majorem tranquillitatem redactam esse atque rabiei paroxysmos ad tempus finem cepisse. Nequaquam autem venaesectione tantum valuit, ut primaria morbi causa, in ipso animo posita, tolleretur; id quod tum rabiei furorisque sensus, quem rursus apparuisse, at identidem a se feliciter suppressum esse reus confessus est, tum paroxysmus die m. Maji vicesimo septimo reversus luculenter demonstrant.

Hoc loco in transcurso admonere liceat, secundum meam sententiam quamque physicam morborum animi curationem pro tali habendam esse, qua tantum animus ad curam psychicam aptus reddatur, quo facto, omni, quem cura physica propositum habuerit, fini satisfactum esse judico. Quin etiam iis in casibus, in quibus negari nequeat, momenta quaedam somatica ad mentis turbationem efficiendam valuisse, in cura, qua eo intenditur, ut malum radicitus tollatur, vitae psychicae quam maxime ratio ducenda est. Namque solum, aliqua functionum animi inconcinnitate jam exstante, momentis illis somaticis tanta esse potest efficacia, ut mentis functiones omnino conturbent. Itaque, nisi simul et curam psychicam instituerimus, saltem facillime accidere poterit, ut, simulatque similia momenta somatica vim suam exercere inceperint, malum recidat. Quin immo inconcinnitas ista functionum animi tunc manifestata, si neglecta fuerit, postea, evolutione ipsius per se magis magisque progrediente, ad haud dubiam mentis alienationem accrescere potest.

Quum autem cum nomine maniae sine delirio tot in arte opiniones praejudicatae, tot errores conjuncti sint, si quidem disquisitiones via ac ratione susceptae id maxime propositum habeant oportet, ut vocabula technica, quam fieri potuerit, certissima atque simplicissima constituent, hoc loco non alienum videtur, nomen aliquod circumspicere, quod et notiones minus confundat et peculiarem ac propriam indolem, qua exempla ista actionis velut instinctivae, ex animi morbo profectae, excellunt, certius designet et incredibili isti verborum confusione, quam de hisce casibus ad hanc diem exstare novimus, tandem finem imponat. Qui conatus quamquam omnino irritus vanusque esse credatur, quod

hucusque de principiis ac notionibus infinita sit controversia, quodque de natura rei, cui certum nomen imponendum sit, adhuc parum convenerit; tamen, quum non tacendo, sed agendo denique res ad liquidum perducere queat, tali conatu non abstinendum esse arbitror. Nos in rei contemplatione ex ea proficiscimur sententia, ut quemvis animi morbum ex normali vitae psychicae statu originem ducere censeamus. Hic normalis animi habitus, haec mentis sanitas in eo consistit, ut omnes animi vires secundum legem peculiarem ipsis divinitus propositam modo congruo ac consentaneo evolvantur atque agant. Itaque animi morbus non est, nisi virium vitae psychicae inconcinnitas, talem evolutionis viam ineuntium, quae a lege peculiari, divinitus ipsis posita, abhorreat atque aliena sit. Fuit aliquando, qui hoc dictum poneret: „Dolor custos morbi est“, quod quidem dictum responsi loco afferre velim, si quis ex me quaesierit, quidnam sit, ex quo in vita communi cognoscere possimus, utrum animus evolutionis concinnae an inconcinnae viam sequatur. Etenim conscientiae vox est, phaenomenon vitae psychicae sine dubio inter maxime memoranda habendum, quod in animi humani vita idem est, quod in vita organica sensus sanitatis morbique.

Haec conscientia igitur ea est, quae de evolutionis omnino concinnae via animo accommodata nos edoceat, quae efficiat, ut animi status non concinni aequae mala animi valetudine, id est dolore morali, indicentur, atque animi incolumitas sensu tranquillo atque pacato, serenitate atque alacritate declaratur. Quam viam ingressi, dubium non est, quin eo deducamur, ut mala animi valetudine majorem hominum partem laborare cognoscamus, animi inco-

lunitatem non nisi in paucis reperiamus. Veruntamen, ne genus humanum majore ex parte insanis, mente captis, melancholicis, monomaniacis consistere diceretur, notioni morbi animi latiores attributi sunt fines, ita ut solum extrema quaeque in hac inconcinna vitae psychicae evolutione nomine morbi animi designarentur. Itaque, quamdiu in homine sui conscientia turbata esset, mundi conscientia tamen salva manente, hic status verbis erroris, humilitatis, vitii dicendus esse visus est, neque nisi mundi conscientia jam sublata animi morbum statui placuit. Quae quum ita sint, luculenter apparet, omnem animi morbum ex iis statibus proficisci, in quibus adhuc animi incolumitas adesse putetur, et nos, dummodo sciamus, quomodo animus statu, qui dicitur, sano et integro sese habeat, dummodo cognitum habeamus, quinam animi habitus statu, qui vocatur, incolumi singulis morbi animi formis secundum originem analogi sint, etiam de natura morbi psychici ipsius certiores fieri. Quam viam dum persequimur, nobis videmur contendere posse, quamvis maniam ex animi sensusque affectione originem capere, sed duas maniae species inter se distinguendas esse. Quarum alteram illam dicimus, in qua, quum intelligentia in ipsius mali societatem vocata sit, cogitationes atque judicia aegrotantis parum inter se cohaereant, parum sibi constent, alteram istam, in qua morbosus animi sensusque status, potentia sua atque dominatione magis magisque adaucta, intelligentia primum tantummodo turbata ac denique, dum paroxysmi incidunt, prorsus suppressa cernatur. Quodsi speciem priorem simpliciter maniam appellamus, ad significandam alteram vocabulum jam a cl^o *Marc* de monomania adhibitum accipi velim, et, nomine maniae

instinctivae probato, ceteras appellationes, quales sunt mania sine delirio, impulsio voluntatis obstrictae, ac reliquas oblivioni dandas esse censuerim.

Forsitan nobis quispiam crimini verterit, quod in hac commentatione nostra solas psychologicas morborum animi conditiones respexerimus. Attamen non omittendum est, quamvis ratio illa, qua vitam psychicam a vita corporis dependet, atque vis et effectus, quem momenta somatica ad animi humani statum exhibent, persaepe tam manifesto cognoscantur, ut quisque observator, qui incorrupto et integro judicio utatur, insitari ea nullo modo possit, nihilo secius tantum abesse, ut omnia, quae usque ad nostram aetatem de momentis somaticis primam morborum animi causam afferentibus prolata sunt, plane demonstrata aut certo explorata sint, ut contra et nimiae audaciae et irritae operae sit, posteriores inde conclusiones deducere. Quae res in materialistarum doctrina, quae hodie divulgata est, quam evidentissime apparet. Namque, quum haec doctrina in psychologia atque psychiatria non innitatur nisi conjecturis omnino ad libidinem constitutis, quae, quamvis ingeniosissime contextae sint, tamen haud dubie stabiles atque diuturnae esse nequeunt, quaevis dijudicatio subtilior modo critico facta brevi nos eo adducet, ut, quam parum idoneae sint ejus argumentationes fallacissimae, nobis persuadeamus, quae quidem sophismata ita sunt comparata, ut, si inde conclusiones efficere velimus, omnia principia, omnia pro certis posita tamquam praestigiae, quibus idealistae semet ipsos decipere dicantur, tolli atque subverti cernamus. Sane vix unquam homo reperiat, in cujus statu corporis nullum exstet momentum pathologicum, quod non, si ita placuerit,

pro morbi psychici causa statui possit. Quin etiam, licet nulla insignior integritatis corporis turbatio demonstrari queat, tamen statuere licet, quosdam status morbosos, medici observantis attentionem fugientes, quales in nonnullis casibus ope cultri anatomici invenire contigerit, praesumendos esse. At quaeritur tamen, utrum istae sanguinis congestiones, istae in systemate venae portarum stagnationes, istae secretionis turbae, istae nervorum commotiones, et quae in cadaverum sectionibus reperta sunt, in hominibus mentis morbo affectis horum animi statuum causa fuerint, an sequela, an denique nullo cum eis arctiore connexu contineantur? An, quaeso, jam compertum habemus, qui fiat, ut isti corporis status non in unoquoque casu eundem exhibeant effectum, sed saepissime, quamvis ipsi ad summum evolutionis gradum eveci sint, nullas tamen in animi vitaurbationes efficiant? An exploratum est, unde eveniat, ut tam multis in casibus, animo turbato, neque, dum vita suppetit, ulli graviores corporis status pathologici in conspectum veniant, neque post mortem vel diligentissima disquisitio anatomica quidquam tale eruere possit. At vero, quum et hae quaestiones et permultae aliae inexplicabiles maneant, in quo tandem posita est doctrinae materialistarum fides objectiva, in quo ejus evidentia cernitur, quae nos permoveat, ut totius vitae psychicae quasi radices in corporis organis quaeramus, ut indolem animi substantialem, ut praeclarissimam cujusque hominis cultioris conscientiam, naturae moralis libertatisque moralis ac liberae voluntatis conscientiam negemus atque infitiamur?

Nos, quamquam non probamus nimiam istam psychologiae forensis admirationem, qua abrepti complures eam,

tamquam generis humani praesertimque jurisprudentiae ex formularum inanum vinculis tristisque barbarie vindicem atque conservatricem celebrant, quamquam haud ignoramus, illam quoque necessario effloruisse post progressus in omnibus scientiae ac scrutationum provinciis factos, quamquam probe novimus, antequam illa excoli inciperet, in populorum historia legumlationem jurisque administrationem temporibus accommodatam haudquaquam defuisse, tamen, quantum momenti psychologia forensis ad juris criminalis administrationem habuerit, silere non possumus, sed tantum eorum opinioni obviam eundum esse censemus, quibus psychologia forensis terrarum orbi salutem attulisse videatur, qui aequum censeant, quodque in hac disciplina studium veluti novum salutis praesidium laeto animo excipi, quique omnes, a quibus criticum de ea judicium criticaque disquisitio instituitur, generis humani et saluti et juri damnum inferre opinentur.

Doctrina illa, quae est de actione velut instinctu agente effecta, ex mentis morbo oriunda, quantum gravitatis ad jus criminale sibi vindicet, facile elucebit, si perpenderit, secundum leges quidem, jam antequam doctrina haec usu practico reciperetur, homini morbo animi affecto actiones imputatas non esse, at iis solum in casibus morbum psychicum exstare visum esse, in quibus morbus summum evolutionis fastigium jam attigisset et ne ab inexercitato quidem observatore negari posset. Quantam vim igitur haec doctrina tum ad notiones ad id tempus in juris capitalis administratione ratas, tum ad populi de scelere sententiam haberet necesse erat, quum demonstraret, actiones tales, quas et iudices et populus nunquam credidissent nisi

ex summa morum corruptela, ex summa nequitia proficisci posse, necessarios morbi psychici effectus esse, quum efficeret, ut multi, de quibus antea aut ultimum sumptum esset supplicium aut saltem poenae acerbissimae ac turpissimae captae forent, jam in morodocheo curae medicae committerentur, unde saepius sanati dimitti possent, in posterum societatis humanae membra utilia futuri.

At jam quaesierit quispiam, unde tandem factum sit, ut huic doctrinae tam multum et tam acriter repugnaretur? Quae repugnantia etiamsi ex parte e tenacitate jurisprudentiae aridae et exsanguis, qualis prioribus erat temporibus, repetenda esse videatur, tamen non semper eam tanquam convicia vana et inania negligere atque nihili habere possumus. Quum enim, qui incorrupto iudicio rem observet ac pervestiget, inlitiari nullo modo queat, maniam instinctivam exstare, quumque dubitari jam non possit, quin actiones in maniae instinctivae paroxysmo perpetratae auctori imputari nequeant, quid, quaeso, est, quod repugnandi ansam dederit? Me iudice, causa in ipsa medicorum forensium praxi quaerenda est, nempe in multis erroribus, quos medici ipsi in dubiis animi statibus dijudicandis, partim nimia quadam animi mollitia, partim et insecitia et ignoratione ducti, committunt, quibus quidem erroribus, non mirabimur, si adversus se ipsos hominum diffidentiam moveant.

Etiamsi gratissimum cujusque hominis cultioris officium sit, sperare ad idque contendere, ut tempus appareat, quo scelesti jam non tamquam immanes belluae, tamquam generis humani parasi, quos ferro ignique persequi fas sit, sed tamquam homines commiserandi tractentur, qui plerisque in casibus, sanctissimo humanitatis jure violato, quasi graviter

aegrotent, quorumque causam et ratio et Christianorum erga proximos amor suscipere debeant, ut aliquando tempus veniat, quo jurisdictio capitalis jam caritura sit theoriis istis humano genere indignis, quales sunt theoriae deterrendi, remunerandi, poenaeque pro methodo salutari ad scelestos prorsus corrigendos utendae, quo in carceris et ergastuli locum domus successurae sint animis sanandis destinatae, — tamen via, qua ad id tempus perveniatur, non ea est, ut in omnia, quae nunc posita sunt, impetus fiat, ut fundamenta, in quibus et respublica et ecclesia nituntur, ab imo subvertantur leges atque institutiones et dogmata contemnendo et condemnando, sed tantum, omnium ordinum et aetatum moribus cultuque via organica evolutis, legi criminali, quae necessaria sequela est incredibilis morum corruptelae, finis imponetur.

Quibus expositis, jam patet, quam perversa, quin imo quam perniciosa fuerit medicorum agendi ratio, qua jure, quod ipsis ad dubios animi status dijudicandos competit, ita abusi sint, ut ad homines vere scelestos poena liberandos conferrent. Etenim psychologiae forensi hoc adjunctum est officium, ut innocentes tueatur, non ut scelus adjuvet eoque modo ordini salutique publicae et summorum hominis honorum securitati officiat, neu ipsa per se legi constitutae vim inferat aut sancto, qui legi propositus est, fini obtrectet. Sola ex hac ratione, quod medicus in officio suo saepius certiusque, quam alii homines, naturae humanae incommoda atque vitia cognoscendi occasionem habeat, eoque facilius prava animi mollitia abripi queat, aliqua ei excusatio repeti posse videatur.

At longe saepius, quam ex studio isto jurisdictioni ca-

pitali sese opponendi, medicorum errores ex psychologiae forensis usus practici imperitia nascuntur. Namque, quum jam per se saepius difficillimum sit atque ne sagacissimo quidem et experientissimo observatori contingat in singulis casibus certo decernere, num quis scelestus sit an mente captus, quanto, quaeso, major eorum medicorum difficultas est in sententiis, quae documenti loco habeantur, ferendis, qui, quum aut nunquam occasionem tempusque ad animi morbos aut via theoretica aut practica planius cognoscendos habuerint aut non quaesierint, nullo modo idonei sint, quibus jus competat, in hac medicinae legalis provincia arbitria agendi.

At haec ipsa doctrina de mania instinctiva, de qua disseruimus, unus est ex locis difficillimis, ad quos arbitria psychologica forensia pertineant, quoniam hujus maniae forma externa tam prope ad animi perturbationum affectuumque speciem accedit, ut ad hunc usque diem non contigerit, ad diagnosim medici forensis juvandam limitem in omnibus casibus certum inter has formas constituere.

Et nihilosecius, dum actiones maniae instinctivae paroxysmo provocatas non possumus auctori imputare, in animi perturbationibus affectibusque, praeterquam quibusdam in casibus ac certis conditionibus, prorsus aliter res sese habet, utpote in quibus actionum, quas confeceris, culpa imputanda sit, nisi forte placet, summa vitae bona ad infestum perturbationum animi impetum exponere ideoque bellum omnium contra omnes indicere.

Nam, licet secundum definitionem morbi psychici supra prolatam nostrum sit, quemvis scelestum pro aegrotante ducere ac commiserari, tamen nunquam est obliviscendum,

conscientiam et libertatem moralem, tamquam necessitatem quandam cuivis animo sui conscio insitam atque ingentem, qua sua sponte legem sibi divinitus propositam, nempe perfectionem moralem, penitus perspiciat et ad hunc finem ipsi positum contendat, in quoque homine non minus certe inesse, quam in tota rerum natura sui non conscia certum quoddam cognoscere liceat studium, secundum inhaerentem ipsi legem ad perfectionem enitendi. Ut enim avis eas petit regiones, quae ipsius vitae quam saluberrimae sint, ut arbor folia sua soli advertit, radicesque in humum porrigit, ita hominis animo sui conscio innatum est studium, evolutionis viam, quae legi peculiari divinitus propositae conveniat, ingrediendi atque ad perfectionem moralem contendendi, ita cuivis homini per conscientiam facultas est insita bona ac mala distinguendi, nec non potestas data est, convenienter ad conscientiae evolutionem, victoriam reportandi de omnibus, quotquot illi perfectioni morali adversae sunt, viribus.

Itaque haec nobis efficienda est conclusio, ut quemvis scelestum, quamquam pro aegrotato sit habendus, tamen eo malo laborare dicamus, quod aut sponte sibi contraxerit aut saltem sponte patiat, ideoque eorum, quae commiserit, culpam ei imputandam esse. Etiam si enim nequaquam concedendum esse credamus, conscientiam ipsam errare posse, tamen haud infitiamur oportet, fieri posse, ut homo momentem conscientiae vocem perperam percipiat, quoniam ab diversis evolutionis psychologicae conditionibus dependet, quo modo vox conscientiae semper ad rationes morales spectans cognoscatur, et num omnino percipiatur. Ergo sola subjectiva animi evolutione iudicium de hominis actionibus objectivis inniteretur, nisi facultas malum et bonum

discernendi unicuique homini ingenta lege morali atque civili quasi in corpus objectivum redacta esset, quae lex jam hominem unumquemque ea, quae ipse intimo animo suo percipere nescit, docet, ea, quae in ejus animo delitescent, excitat, ideoque omnes homines eodem quidem jure fruantes, at eadem necessitate factorum rationis reddendae obstrictos, justitiae ultrixi subicit, severe postulanti, ut legi satisfiat.

At una exceptio in omnibus legum criminalium lationibus statuitur, nempe mente captorum. Ut vero pleraeque insaniae species observatori exercitato, si id agitur, ut arbitrium legale ferat, non ita magnas objicere possunt difficultates, ita, quemadmodum jam diximus, casus ii, in quibus mania instinctiva offeratur, vel medico rerum peritissimo multas movebunt difficultates, quippe qui tam facile cum animi perturbationibus affectibusque permisceri queant.

Quum autem psychologia, quae hodie est, et longe ab eo absit, ut scientia exacta dici possit, i. e. ut in quantitatibus certis et immutabilibus, quae in formulas arithmeticas et geometricas redigi queant, vertatur, et, uti mea fert opinio, nunquam eo perventura sit, quum vita psychica, quae ejus intima natura est, mobilis sit ac mutabilis, quum haec animi humani vita, tum ad innumerabilium rerum externarum vim et effectum exposita, tum jam divinitus peculiari quodam, ut ita dicam, colore in diversis hominibus diverso praedita, varietatem nobis offerat infinitam, quam nulla ars logica, nulla computatio mathematica exacte digerere atque dispescere valeat, quum certarum formularum, quibus in singulis casibus dubitationem de ambiguis animi statibus eximere contingat, inventio nunquam fieri possit, nobis non relinquitur nisi una ratio, quam in dubiis animi statibus

dijudicandis incamus, scilicet ut disquiramus, quo modo status animi, qualem in facinore committendo fuisse appareat, ex statu, qui in vita priore fuerit, originem duxerit atque sensim evolutus sit, facinusque ita exponamus, ut ejus connexus causalis cum prioribus vitae psychicae manifestationibus eluceat.

Quo latius aliquod officium patet, eo major libertas ei concessa est, qui id exsequatur, at eo major quoque ei imposita est praestandi necessitas. Unde elucet, quum in arbitrio psychologico forensi de casibus difficilioribus atque obscurioribus agendo medici sententiis subjectivis et artis peritiae sollertiaeque tam latum, per quod vagari possint, spatium datum sit, tanto sanctius ei officium esse, ut ex fide sua ac religione arbitrium ferat, et, si forte suam peritiam ad rem dijudicandam non sufficere intellexerit, ingenuè profiteri ne pudeat.

Theses.

- 1) *Imputabilitas in femina, juris criminalis respectu habito, minor est, quam in viro.*
 - 2) *Tracheotomia laryngotomiae praeferenda est.*
 - 3) *In chloroformyli inhalationibus utendis medicus fastidio quidem, neque vero desiderio aegroti regatur oportet.*
 - 4) *Hydroceles cura radicalis per incisionem omnibus ceteris methodis radicalibus anteponenda est.*
 - 5) *Theoreticorum imperitia praeceos, theoriae usum practicum non esse, non probat.*
 - 6) *Contra principia negantem non est disputandum.*
-